

Første år som gårdbruker – finn veien gjennom administrative kringelkroker

16.06.22

Dagunn Onsaker Moum, økonomirådgiver
Norsk Landbruksrådgiving Trøndelag

Tema idag

- Min og NLR Trøndelags bakgrunn for veiledning til nye bønder
- KSL
- Økonomi
- Nettverk
- Jobb for å bli god - like gjerne med det samme

Litt om Norsk Landbruksrådgiving Trøndelag SA

- Eies av 3700 trønderske bønder
- Selvstendig juridisk og økonomisk samvirkeselskap
- I allianse med 9 andre rådgivingsenheter i hele landet
- 60 medarbeidere
- 15 lokasjoner i Trøndelag
- Ca. 50 mill. kr i omsetning
- Finansieres av medlemskontingent, tjenesteleveranser, prosjektinntekter og midler fra Jordbruksavtalen

Uavhengig, nøytral og
objektiv rådgiving

Kompetanse for framtida

KSL Kvalitetssystem i landbruket

- Alle bransjer har krav til kvalitetsdokumentasjon, og det settes krav oppover og nedover i verdikjedene. Nå også større krav til miljø/ klima-dokumentasjon.
- Opplever generelt bedre forståelse av viktigheten hos yngre vs eldre brukere 😊
- **Hvordan komme i gang?** Hvordan lage et godt nok system som fungerer for meg?
- NLR's HMS-rådgivere tilbyr hjelp!
 - Få oversikt over systemet og hvordan du kan legge opp ditt kvalitetssystem
 - Hjelper å tilpasse til behov, omfang og krav
 - Fokus på risikovurdering, dokumentasjon og gode rutiner
 - [Bjørnar mista nesten livet i den nye korntørka - Nationen](#)

NLR KSL-rådgiving

- Gjennomgang standard nr. 1 generell krav for gården
 - Generelle mål, organisasjon, ansvarsbeskrivelse
 - Plantervern, gjødselplan, avfallsplan
- Gjennomgang og veiledning i HMS-standarden (nr 2) med hovedfokus på de områder som krever videre dokumentasjon, som bl.a.:
 - *Vernerunde*
 - Dokumentert opplæring
 - Faste kontroller av maskiner, silotalje, truck m.fl.
 - Kjemikalier, risikovurdering, sikkerhetsdatablad
 - Ansettelse og arbeidsgiveransvar
 - *Beredskapsplan*
- Vi har maler for mange av dokumentene som skal utarbeides

NLR HMS-rådgiving

- KSL-veiledning er et av NLR's HMS-tilbud.
- Fakturering i hht tidsforbruk, og om du har HMS-avtale eller ei.
- Andre tilbud:
 - Kurs, bl.a. Praktisk HMS-kurs. Alle ledere i bedrifter må ha HMS-kurs, NLR's kurs er rettet mot ledere i landbruket.
 - Kurs i varme arbeider; gnager-kurs og mange flere kurs
 - SHA ved byggearbeider
- HMS-avtale, med bl.a. besøk og bedriftshelsekonsultasjon hvert 3. år og mye mer. Sjekk lokalt!

Økonomi

- Næringsinntekt er basis for tilgang på velferdsordningene.
- utfordringer ved leasing for ung/ ny bonde.
- Skaff regnskapsfører og lag rutiner tvert!
- Planlegging og budsjett

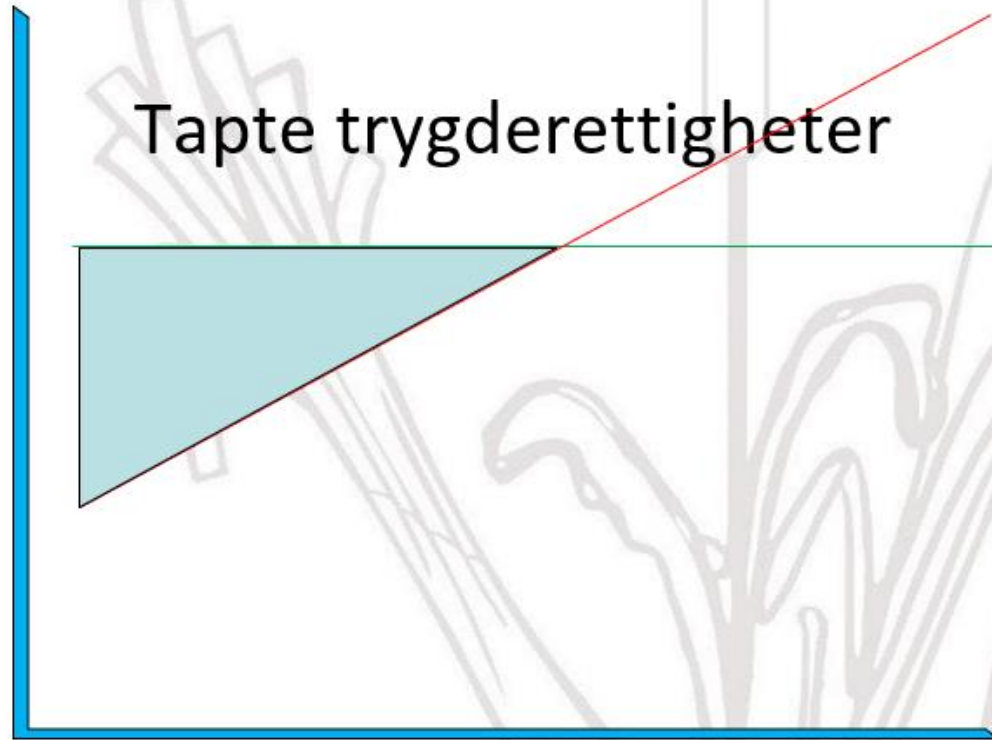

Næringsinntekt er basis for tilgang på velferdsordningene

- Næringsinntekt på ½ G er «inngangsbillett» for velferdsordningene i landbruket.
 - Avløsning ved sykdom, fødsel mm.
 - Produksjonsomfanget avgjør størrelsen på dagsatsen.
- Ektefeller kan dele inntekt fra ENK.
- Hvis to aktive samboere: Lønne den som ikke driver?
- Planteprodusenter og honningprodusenter får kun dekket avløsning i onnetid. Evt. tapt inntekt ved sykdom, fødsel mm må baseres på folketrygden, og avhenger av næringsinntekt siste 3 år.

Inntekt gjennom livsløpet

Inntekt

Jevn inntekt - nivåer

Næringsinntekt 0,5 G (01.05.22)	55.738,-
Jordbruksfradrag 100 %	93.000,-
Jordbruksfradraget 38 % opp til (max fradrag i alminnelig inntekt kr 195.000)	361.421,-
Maks sykepenger 6 G (01.05.22)	668.862,-
Trinn 3 13,4 %	643.800,-
Maks pensjonsgrunnlag 7,1 G	791.487,-
Trinn 4 16,4 %	969.200,-

Minimum for å få 100% av sykepengegrunnlaget fra NAV etter 16 dager: Kr 8000

Hvilken fleksibilitet trenger du?

- Behov for å tilpasse skattbar inntekt for å holde jevn inntekt, sikre trygderettigheter:
 - **Viktig i planteproduksjon**
 - Store avlingsvariasjoner
 - Mulighet for direkte utgiftsføring av nydyrking, grøfting, kalking
 - Avløsertilskudd ved sykdom gjelder kun i onnetida.
 - Viktig når du (er ung og) må sikre trygderettigheter
 - Viktig når du gjør investeringer som kan gi lav inntekt en periode
 - Viktig når du nettopp har overtatt og mangler tilskuddsinntekt mm

Hva har dette med leasing å gjøre?

Hva er spørsmålet?

- Skal jeg låne eller lease?

Hva er spørsmålet?

- ~~Skal jeg låne eller lease?~~
- Er dette en lønnsom investering for meg?
 - Bønder som regner og bønder som ikke regner
 - NLR kan hjelpe deg å vurdere og regne

Hva er spørsmålet?

- Er dette en lønnsom investering for meg? JA?
- Hva er billigste finansieringsalternativ?
- Hvordan påvirker dette likviditeten?
- Hvordan påvirkes skattbar inntekt og trygderettigheter?
- Hvilken fleksibilitet trenger jeg?

Sammenligning:

- Kjøp, aktivering og avskrivning og finansiering med lån
- Vs
- Leasing

Hva er leasing?

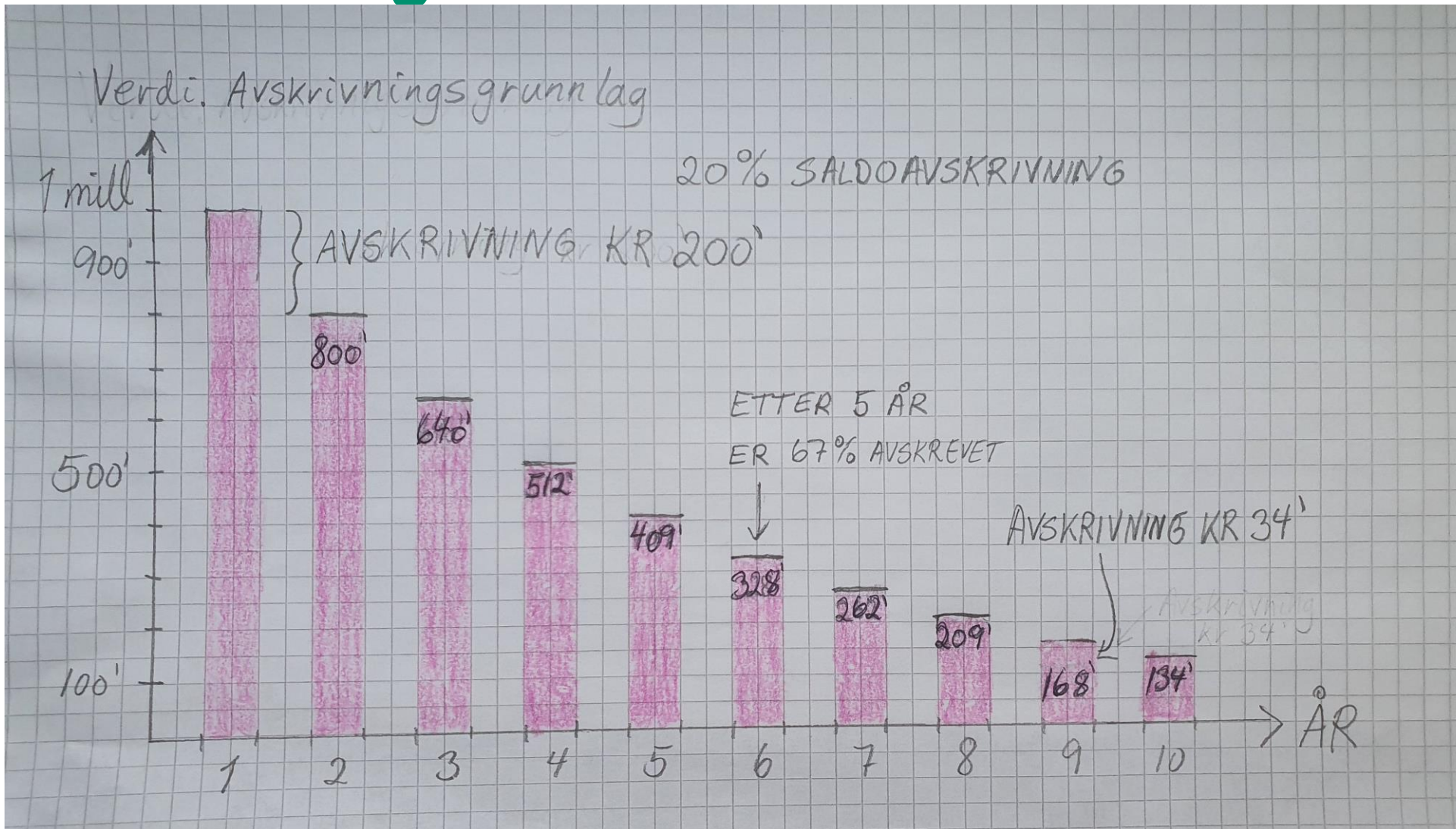
- Finansieringsform - leieavtale
- Leasingsselskapet eier objektet
- Du har full bruksrett
- Alle drifts –og anleggsmidler som er egen enhet
 - Traktor - tresker
 - Løsøre
 - «Hus»
- Avtaletid 3 – 7 år
- Betaler månedlig leie

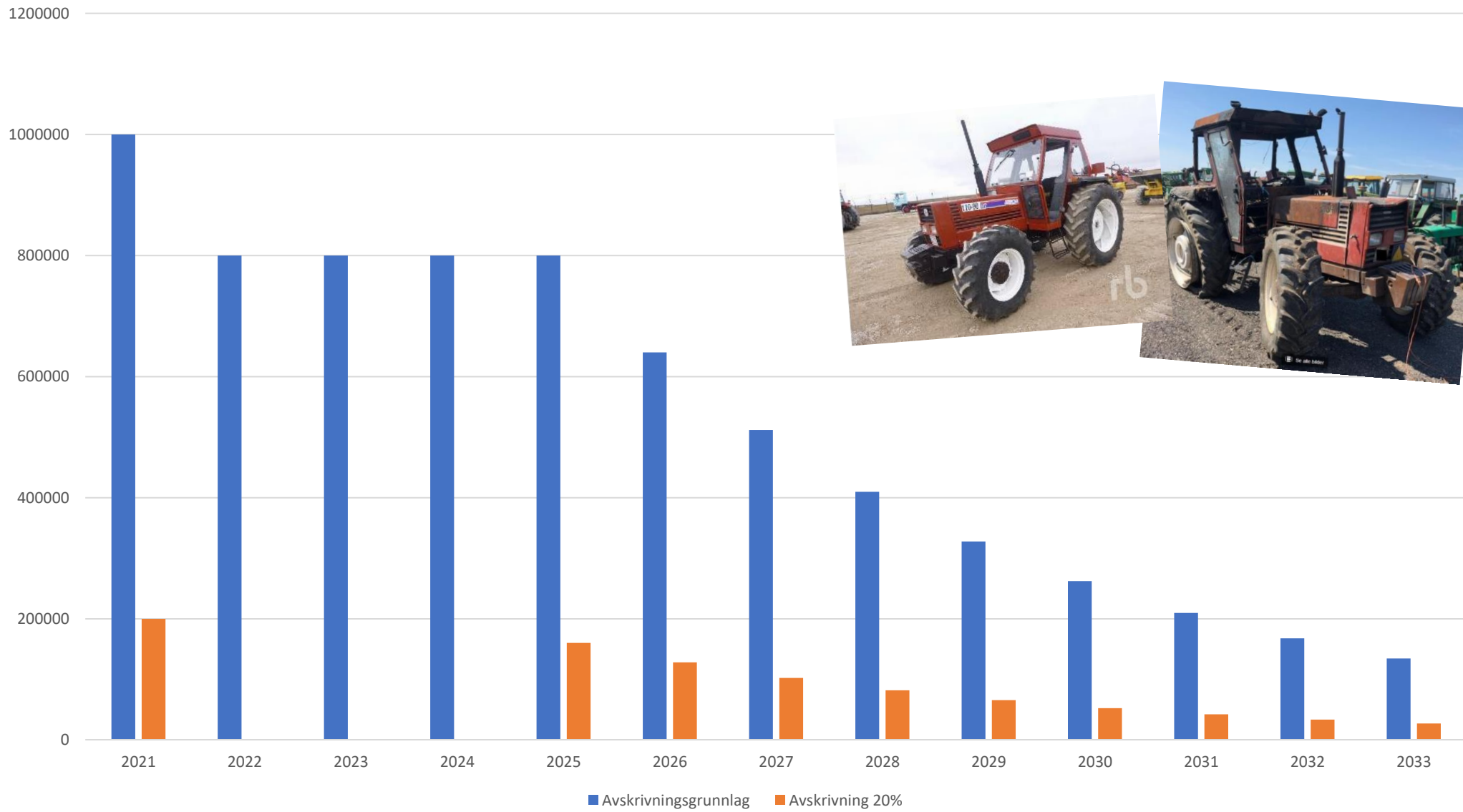
Hva er egentlig avskrivninger?

- Avskrivninger er reduksjon i verdien av en varig eiendel på grunn av slitasje og elde.
- Kraftfôr er en kostnad samme år som du kjøper det. (utgiftsføres i året)
- **Leasing** er en kostnad det året du betaler leasingbeløpene. (utgiftsføres i året)
- En traktor varer og "brukes opp" over flere år.
- Når du kjøper en traktor
 - blir du en traktor rikere – den blir en del av dine eiendeler (føres opp i status).
 - så avskrives den år for år mens den slites og brukes. **Avskrivninger er kostnader i regnskapet ditt.**
- Når du kjøper en traktor, må den betales.
 - Har du allerede pengene, betales den når du kjøper :-)
 - Låner du pengene, skal du betale den gjennom renter og avdrag i flere år framover. **Kun renteutgiftene er kostnad i regnskapet ditt.**

Avskrivninger

Pausede avskrivninger under fx bruksutbygging, dyrkingsprosjekt, drenering...

Likviditet

- Ofte er leasingtiden kortere enn sannsynlig levetid og inntjeningstid.
 - **Årlig utbetaling kr 218'**
- Siden traktoren har sannsynlig levetid lenger enn 5 år, er det aktuelt å trekke lånet lenger enn leasingtiden.
 - **Årlig utbetaling kr 114'**

En traktor til 1 mill anskaffes:

Alt 1: leases over 5 år, 3% eff rente
Årlig leasingbeløp: kr 218'

Alt 2: Kjøpes, lånefinansieres 100%
Annuitetslån, 10 år 2,5% rente

Årlig annuitet lån: 114'

Avdrag i år 2: 92'

Rente i år 2: 22'

Finansiering og skatt

- Leasing «komprimerer» utgiftsføringen i leasingperioden. Her 100% utgiftsført etter 5 år.
- Stor reduksjon av inntekt i 5 år, ingen effekt etterpå, ingen fleksibilitet.
- Hvis du uansett har høy marginalsatt og trygderettigheter godt dekket, er spart skatt i dag mer verdt enn spart skatt til neste år.

Kjøp:

- Ved bruk av max avskrivninger, er 67% utgiftsført etter 5 år.
- Avskrivninger kan være 0-20% på maskiner.

En traktor til 1 mill anskaffes:

Alt 1: leases over 5 år, 3% eff rente
Årlig leasingbeløp: kr 218'

Alt 2: Kjøpes, lånefinansieres 100%
Annuitetslån, 10 år 2,5% rente

Årlig annuitet lån: 114'

Likviditet og fleksibilitet

- Leasingavtale som er inngått, er ikke ment å justere og endre så lenge den varer. Leasingbeløp skal betales ut. *
 - **Årets utbetaling kr 218'**
- Hva om noe uforutsett oppstår i år 2 (tørkeår, sykdom i familien).
 - Har du god dialog med banken?
 - Aktuelt med avdragsfrihet på lån? Kan forhandle om avdragsfrihet
 - **Årets utbetaling kr 22'**

En traktor til 1 mill anskaffes:

Alt 1: leases over 5 år, 3% eff rente
Årlig leasingbeløp: kr 218'

Alt 2: Kjøpes, lånefinansieres 100%
Annuitetslån, 10 år 2,5% rente

Årlig annuitet lån: 114'

Avdrag i år 2: 92'

Rente i år 2: 22'

Skatt og fleksibilitet

Leasing: Kr 218' reduserer årets næringsinntekt hvert år i 5 år.

Kjøp:

- Renteutgift reduserer årets alminnelige inntekt (22% skatteeffekt)
- Avskrivning kr 0-200' første året reduserer årets næringsinntekt (22-49,6% skatteeffekt)

En traktor til 1 mill anskaffes:

Alt 1: leases over 5 år, 3% eff rente
Årlig leasingbeløp: kr 218'

Alt 2: Kjøpes, lånefinansieres 100%
Annuitetslån, 10 år 2,5% rente

Årlig annuitet lån: 114'

Hvilken fleksibilitet trenger du?

- Hva om du har investert feil? Driftsopplegget endres?
- Leasing
 - Kan avslutte denne og inngå en ny avtale for en annen maskin.
 - Får du glede av at du har betalt mer enn verdireduksjonen i din leasingtid?
 - Kan være dyrt å avbryte
 - Best å selv finne en annen som kan ta over leasingavtalen
- Kjøp og lån
 - Selg og innfri lånet.

Hvilken fleksibilitet trenger du?

- Behov for å tilpasse skattbar inntekt for å holde jevn inntekt, sikre trygderettigheter:
 - Viktig i planteproduksjon
 - Store avlingsvariasjoner
 - Mulighet for direkte utgiftsføring av nydyrking, grøfting, kalking
 - Avløsertilskudd ved sykdom gjelder kun i onnetida.
 - Viktig når du (er ung og) må sikre trygderettigheter
 - Viktig når du gjør investeringer som kan gi lav inntekt en periode
 - Viktig når du nettopp har overtatt og mangler tilskuddsinntekt mm

Leasing: Ingen fleksibilitet. Kjøp: JA

Regnskap

- Lag rutiner først som sist!
- Finn en regnskapsfører som
 - kan landbruk,
 - er opptatt av at du får god informasjon tilbake underveis og om resultater
 - Du får en god diskusjon med om skattetilpasning og trygderettigheter
- Sjekk ut de digitale løsningene og hva de kan bety for deg:
 - motta ehf-faktura, mobil-betaling, betalt regning går rett i regnskapet.
 - Digital tilgang til eget regnskap. Topp når ajourført.
 - Ikke gratis, men tidsbesparende? Sovemedisin? Oversiktlig!

Planlegging og budsjettering

- «A plan is nothing, planning is everything»
- Veivalg/ strategisk plan/ Hva vil vi med gården?
- Driftsplan – med basis i hvordan dere skal drive (agronomi, dyr, andre aktiviteter) lages et langtidsbudsjett for gården og familiens økonomi.
 - Kan lage flere alternativ! Beslutningsstøtte!
 - Svare på (bl.a.):
 - Er investeringen mulig?
 - Er det lønnsomt?
 - Klarer vi å betale?
 - Grunnlag for søknad om finans. Generasjonsskiftetilskudd
- Årsbudsjett
- Likviditetsbudsjett
 - årsbudsjett med fokus på pengestrømmen gjennom året, måned for måned.

Driftsplan for

Gårdbruker: Giske og Runar Svinevold
Svinevold
7760 SNÅSA
Tlf: 98898822
e-post: giske@gmail.com

Gårdsbruk: Gnr/Bnr : 103/2
Kommune : 5041
Org.nr : 232232232

Utskriftsdato: 14.06.2022

Rådgiver: Dagunn Onsaker Moum
dagunn.o.moum@nlr.no
92637083

Plana er utarbeidet av

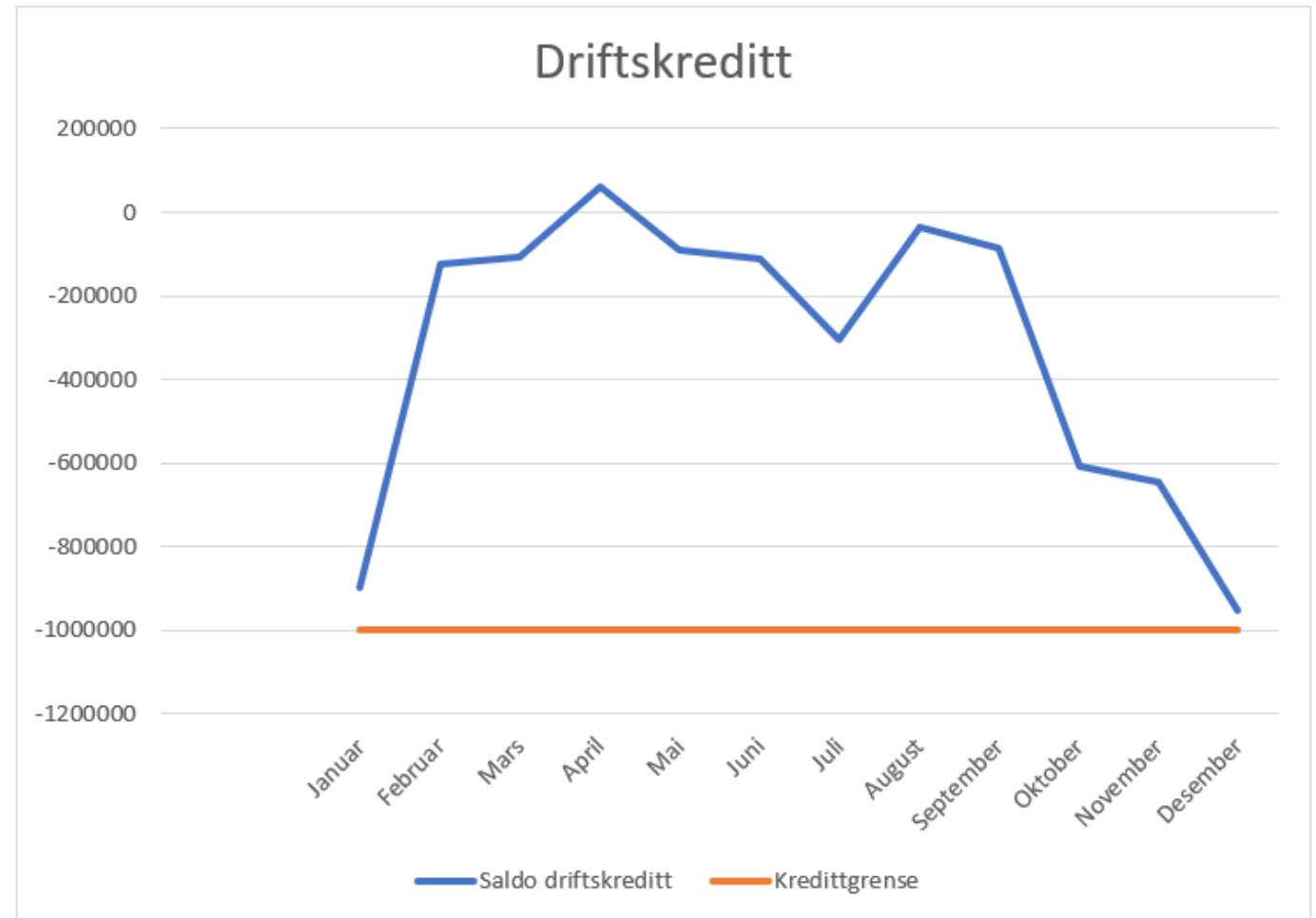
Likviditetsbudsjett

- Kan jeg gjøre denne investeringen?
 - Hvilke konsekvenser fikk den siste reparasjonen på traktoren?
 - Kan jeg fortsatt kjøpe gjødsel nå i høst?
- Det er en slitsom jobb å hoderegne seg fram til svar hele tiden, og unngå betalingsutfordringer
 - Dårlig likviditet kan hindre gode beslutninger for produksjonen
 - Ikke råd til å fornye enga
 - Ikke råd til å kjøpe inn kyr for å fylle kvota
 - **Likviditetsbudsjett = sovemedisin**

NLR Likviditet

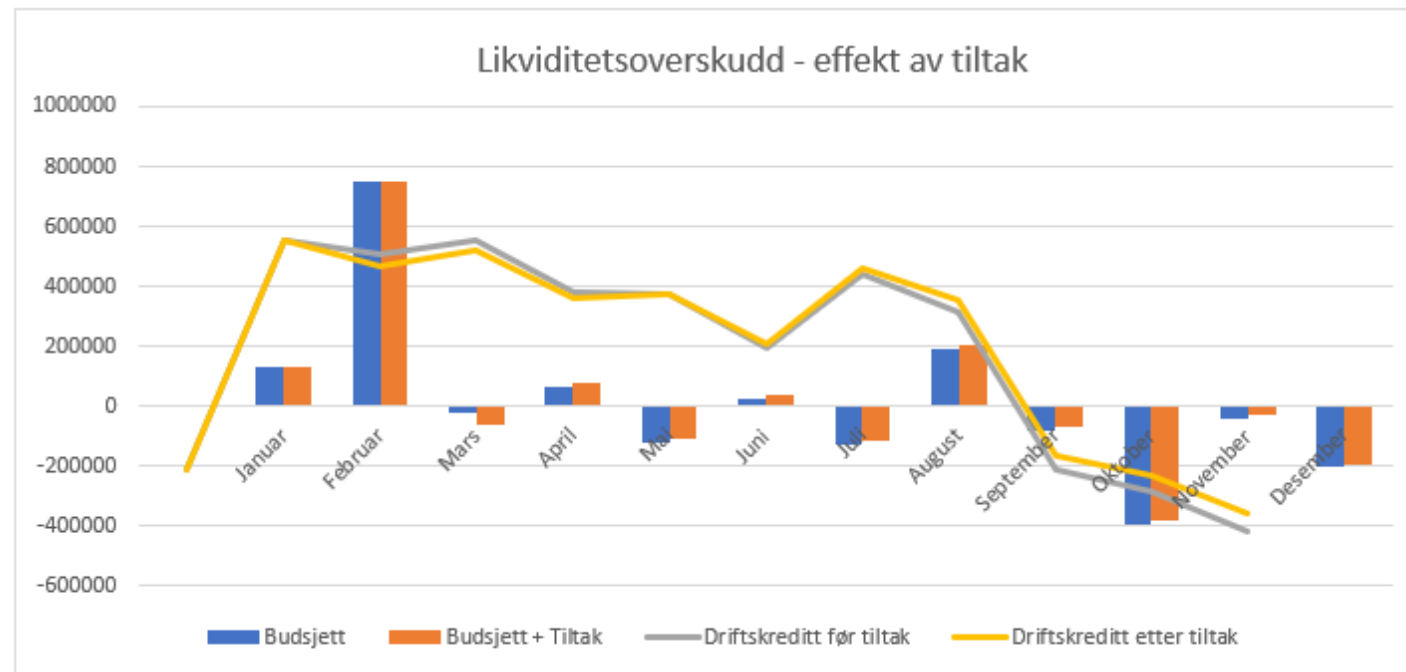
- Samler info fra regnskap (importfil), driftsplan, mm, din og rådgivers vurderinger om hvor stor pengestrøm, og i hvilken måned.
- Da får du din likviditetsprofil
- Godt styringsverktøy for når du kan investere, kjøpe inn driftsmidler, evt. gjøre tiltak for å unngå likviditetsutfordring i tide!
- Innhenter tilsvarende fil fra regnskapskontoret 3 – 6 ganger i regnskapsåret, etter hvor ofte dere ønsker oppfølging budsjett – regnskap.
- (Noen regnskapskontor tilbyr lignende)

Tiltak: **Kjøp av kyr og fyll kvota**

Effekt av tiltak i kroner:

Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	Desember
-	-	- 40 000	10 000	15 000	15 000	15 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000

- *Figuren viser effekten av et tiltak på driftskreditten -her gjelder det kjøp av dyr for å fylle kvoten.*

Nettverk

- Vær bevisst på å skaffe, pleie og benytte nettverk!
- Familie, yrkessøstre, kommunen, rådgivere, formelle og uformelle fellesskap av bønder.
- Skaff deg en mentor.
- Mentorordningen i landbruket:
 - To seminar og avtale om mentoroppdrag (1 år)
 - Godtgjøring til mentor
 - Under 35 år eller nytt prosjekt
 - Meld på som mentorpar, eller få mentor
- www.nlr.no/mentor Vi er her for deg | Norsk Landbruksrådgiving (nlr.no)
- Erfaringsgruppe

Agnete Fauskrud har stadig besøk og kontakt med sin mentor, Kjell Ivar Bergehagen. Foto: Morten B Livenengen

Bli bedre sammen!

Bli med på faglige, sosiale samlinger sammen med kollegaer og rådgivere. Med NLR Korn Grupperåd utveksles erfaringer, du får rådgiving og blir en del av et miljøskapende fellesskap for kornprodusenter. Det er faste grupper med minste fire samlinger i løpet av året. Tre av samlingene er tenkt som markvandring ute, mens den siste samlingen er en oppsummering inne.

Tema på samlingene er aktuelle utfordringer innen økonomi og agronomi som varierer gjennom sesongen.

I fellesskap jobber vi for at du som kornprodusent skal:

- Øke gjennomsnittsavlinger
- Forbedre lønnsomheten i kornproduksjon
- Øke interesse, motivasjon for faget og øke yrkesstolthet
- Bygge et godt kollegialt nettverk

Erfaringsgruppe Eksempel - korn

Jobb for å bli god - like gjerne med det samme!

- Bruk registreringsverktøy for din produksjon, slik at du etterpå kan analysere hvordan du har gjort det
- Ingris, storfekjøttkontrollen, sauekontrollen, kukontrollen
- Registrer avling, vei dyr
- Presisjonslandbruk: Sett deg inn i hva som kan gi deg merverdi og lær deg å bruke det!
- ~~Gjødslingsplan~~ Gjødslingsplanlegging! med arealgjennomgang/ markvandring?
- Økologisk førsteråd; Klima førsteråd ... Kontakt NLR. Gratis/ sterkt subsidiert rådgiving.

Takk for meg!

- Norsk landbruksrådgiving gir uavhengig rådgiving!
- Finn aktuelle rådgivere nær deg eller på ditt fagområde på www.nlr.no

